

NYELV *VILÁG*

23

2020

NYELV VILÁG

A BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
IDEGEN NYELVI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS INTÉZETÉNEK
SZAKMAI KIADVÁNYA

23

2020

Szerkesztőbizottság

Barthalos Judit, Dr. Hegedüs Gyula, Hukné Dr. Kiss Szilvia,
Karl Nikoletta, Dr. Kéri András, Szendrői Ildikó

Alapító-főszerkesztő

Dr. Kéri András (2004–)

Technikai szerkesztő

Deák Gabriella

Szerkesztőség címe:

1054 Budapest, Alkotmány u. 9-11.

ISSN 1786-0636

Felelős kiadó: Dr. Szegedi Krisztina

Készült a BGE Külkereskedelmi Kar házi nyomdájában.

A párizsi place des Vosges

DR. ZSÁK HELGA – DR. OLASZ GYÖRGY
KVIK

Kezdetben a mai tér helyén a Maison Royale des Tournelles állt, amelyet a francia kancellár, Pierre d'Orgemont¹ építtetett 1388-ban. Akkoriban citadella, börtön, de vidéki vendégház is volt. A Troyes-i szerződés² után, az angolok 1420-ban, 600 éve, betértek Párizsba, ahol az Hôtel des Tournelles falai között alakították ki főúri lakosztályukat. A palota számos királyt és művészt látott vendégül, I. Ferenc, a szobrász Benvenuto Cellini³ és több más itáliai művész, a Guise⁴ és a Medici⁵ család tagjai is megfordultak itt. Sok udvari ünnep, lovagi torna⁶ és párbaj színhelye volt, míg IV. Henrik hitvese, Medici Mária lebontatta és a Louvre-ba költözött.

A place Royale-t, a mai place des Vosges-t, amely egyúttal Párizs legrégebbi tere, ennek a helyére építtette IV. Henrik 1605-től. Az első Bourbon király ezt a város szélén helyezkedő területet eredetileg a finom textilek szövésére szánta, így Párizs rivalizálhatott volna a hagyományos szövetgyártó városokkal, a lyoni selyemgyárosokkal, a milánói vagy a tours-i takácsokkal. A király terveivel a nagy szövetgyártókhoz fordult, és átadott nekik jelentős területeket, ahol a gyárak és a szövőmunkások lakásai épültek volna. A befektetők azonban maguknak tartották meg a földeket és fényes házakat építettek a területre. Az új negyed divatossá vált, a nemesség ízlését is elnyerte és

¹ Lagny-sur-Marne polgárként 1315 körül született, és 1389 június 3-án halt meg Párizsban, egy évvel a szóban forgó palota építtetése után. Több ingatlana is állt a rue Saint-Antoine-ban. 1340-ben indul el karrierje, a Párizsi Parlament ügyvédjeként. A Parlament akkoriban nem a törvényhozás, hanem az igazságszolgáltatás intézménye volt, a Királyi Kúriából – a Királyi Tanács és a Számvevőszék mellett – 1250-ben megalakult egyik szervként. Már folyt a százéves háború. A fiatal jurátus fogságba is esett az 1356-os poitiers-i csatában. Egy évre rá, az Étienne Marcel-féle felkelés idején hű marad a királyhoz, ezzel elnyeri a későbbi V. Károly trónörökös hálóját, aki 1373 novemberében egy kollégiummal választatja meg Franciaország kancellárjának. Ő az egyetlen, akit így választanak meg e tisztségre. Karácsonykor lovaggá ütik. Ez idő tájt a kancellár feladata az volt, hogy felügyelje az igazságszolgáltatás teljes szervezetét. 1380-ban mondott le e tisztről, a király halálakor, akinek a végrendeletét is ő hajtotta végre. Ettől kezdve ő a beadványokat felügyelő magiszter. 1384-ben VI. Károly király Dauphiné kancellárjának nevezi ki. D'Orgemont nekikezd a Nagy Francia Krónika 1350 és 1380 közötti eseményeket leíró részének. 1386-ban megveszi a királyi pohárnokok chantilly-i uradalmát, ahol kastély építésébe kezd, de befejezni már nem tudja, 1389-ben a Tournelles-palotában hal meg.

² Ez az 1420. május 21-én, a Szent Péter katedrálisban aláírt szerződés mondja ki, hogy VI. Károly király halála után a francia korona vejére, V. Henrik angol királyra száll. Ám Henrik kicsit korábban meghalt, mint Károly, így 1422-ben tíz hónapos fia lett papíron előbb az angol, majd a francia király, VI. Henrik néven. Bár ezt követően a franciák Jeanne d'Arc vezetésével ellentámadásba kezdenek, aki Reimsben kieszközli VII. Károly megkoronázását, az angol király címei közül csak 1802-ben törlik a Franciaország királya címet.

³ Firenzei szobrász, ötvös és író (1500-1571). Apja zenész volt és hangszerkészítő, de ő 15 évesen inasnak szegődik Brandini ötvösműhelyébe, ahol a mester fiából lesz később legnagyobb riválisa. Vándorlásai során él Rómában, Pisában, Bolognában. A nyílt utcán meggyilkolja ellenlábását, Pompeo de' Capitanis-t, de II. Pál pápa védelmébe veszi. Ezután mégis bebörtönzik azzal a váddal, hogy drágaköveket lopott a pápai kincstárból Róma kifosztása idején. A ferrarai bíborosnak köszönheti, hogy pár hónap raboskodás után elhagyhatja az Angyalvárat. 1540-ben kerül I. Ferenc udvarába, aki fákllytartókat rendel tőle. Meg nem értettsége sokszor vezet dühkitörésekhez, ezért nevezik el „átkozott firenzeinek”. Előbb-utóbb kegyvesztett is lesz, így 1745-ben visszatér Firenzébe.

⁴ A Guise-ház a Lotharingiai ház ifjabbik ága. Tagjai főképp a vallási háborúk idején játszottak kiemelkedő szerepet. Kevésbé köztudott, hogy Stuart Mária anyja is Guise lány volt, a skót V. Jakab hitvese. A két herceg, I. Henrik és a reimsi érsek, Lotharingiai Lajos éktelen ambíciói III. Henrik királynak is szemet szúrnak, ezért megöleti őket egyiküket 1588. december 23-án másikukat 24-én. Bosszúból egy szerzetes gyilkolja meg a királyt 1589. augusztus 2-án.

⁵ Két politikától sem visszariadó nő jegyzi Franciaországban a Medicieket. Katalin (1519-1589), II. Henrik király felsége, akinek három fia is trónra került, de közülük kettőt túlél, kis híján a harmadikat is. A másik Medici királyné, IV. Henrik második hitvese, Mária, akinek anyai nagyapja I. Ferdinánd magyar király volt, fia pedig Alexandre Dumas regényéből, a Három testőrből ismert XIII. Lajos.

⁶ Innen nem messze, a mai Sully-palota előtt kap halálos sebet egy lovagi tornán II. Henrik király a skót gárdakapitánnyal, Montgomery gróffjával, Gabriel de Lorges-zsal szemben.

1607-ben a manufaktúra is bezárt, hogy az elit még több palotájának adjon helyet. Androuet⁷, Le Vau, Le Brun, Mignard járultak hozzá az épületek díszítéséhez, a reneszánszhoz hasonló stílust alkotva.

A Henrik elleni halálos merénylet⁸ után, 1612-ben avatták fel a teret, az ekkor még 11 éves XIII. Lajos és a vele egyidős Ausztriai Anna házassága alkalmával. Alapjai egy szabályos négyzetet alkottak, és építése az első állami várostervezés példája volt. Határozat szabta meg az épületek azonos magasságát, kivéve a király és királynő pavilonjait. Középen továbbra is viadalokat és párbajokat rendeztek, majd a század végén bekerítették a teret. Évente egy napon, Szent Lajos napján viszont mindenki számára megnyitották.

A századok során a téren számos híres ember, író, filozófus, lakott és alkotott. Az 1-es sorszámú házban született Madame de Sévigné⁹, a neves regényíró, leánykori nevén Marie de Rabutin Chantal, aki szellemes leveleiről, társalkodási stílusáról és híres fogadásairól volt nevezetes. A márkiné itt, a Place Royale-on több évig fogadta szalonjában Párizs értelmiségét. Richelieu bíboros¹⁰ a 21-es szám alatt élt. Marc Antoine Charpentier¹¹ és François Couperin¹², két zeneszerző is a téren választott rezidenciát, és Bossuet¹³, XIV. Lajos gyóntatója is itt talált magának lakhelyet.

Itt található Párizs legrégebb graffitije is (1764), mely Restif de la Bretonne-nak¹⁴ tulajdonítható.

Az első parkóri állást 1738-ban hozzák létre. A forradalom és restauráció alatt többször átnevezik a teret. A place des Vosges nevet azért kapja mert Vosges (Vogézek) megye fizette meg elsőnek a forradalmi adót. Napóleon bukása után újra Place Royale. Az 1830-as években több kórus is adott itt koncertet, a legnagyobbra több mint 500 énekes érkezett.

Victor Hugo, akinek jelenleg múzeuma is található a 6-os számú palotában, 1832-ben, egy évvel a *Notre Dame de Paris* megjelenése után költözik a térre, és 1848-ig lakik itt, mielőtt kényszerű száműzetésbe vonul, melynek helye előbb Brüsszel, majd London, Jersay, végül Guernesey szigete. Amikor elhagyja a lakást, bútorait jórészt széthordják. Az, hogy most némelyeket a múzeumban megtekinthetünk, elsősorban Paul Meurice-nek¹⁵ köszönhető, aki fölvásárolta közülük azokat a

⁷ Jacques II Androuet du Cerceau (1515-1614) építész, apja hivatását folytatja, aki amellet vésnök is volt. Eleinte hat évvel idősebb bátyja, Batiste mellett dolgozik a Louvre munkálatain, majd a palotát a Tuillériák kertjétől elválasztó Flóra-pavilon építésén, mely nevét a Flóra diadalát ábrázoló, Szajna felőli homlokzatát díszítő domborműről kapta. III. Henrik megrendelésére ő kezdi építeni a Pont Neuf nevet a mai napig viselő új hidat, amely ma Párizs legrégebbi hídja. A polgárháború miatt azonban befejezni nem tudja. Ami a Place Royale-t illeti, egyesek szerint ő tervezte, mások ezt vitatják. Az viszont bizonyos, hogy ő építette a Louvre Vízparti Galériáját, Louis Métézeau-val együttműködve. Ezek a munkálatok 1607-ben fejeződtek be.

⁸ Gyilkosa a szélsőségesen katolikus, víziók gyötörte hittanoktató, François Ravillac. A merénylet napja 1610. május 14. Így Franciaország négy Henrik névre hallgató uralkodójából három nem természetes halállal halt meg.

⁹ 1626-1696. Férjének rangja után márkinőnek (marquise) is nevezték.

¹⁰ Armand Jean du Plessis (1585-1642), XIII. Lajos főtanácsosa

¹¹ Barokk zeneszerző és énekes (1643-1704). Jean-Baptiste Lully (1632-1687) halála után ő szerezhette az operákat a Napkirály udvarában.

¹² Sokoldalú barokk zeneszerző (1668-1733), sokat komponált csembalóra, kamarazenéje ma is kedvelt. A Nagy Couperinnek is nevezik, megkülönböztetendő családjá más zenész tagjaitól.

¹³ Jacques-Bégnine Bossuet püspök, akit szoktak meaux-i sasnak is nevezni. 1627-ben született Dijonban, és 1704-ben hunyt el Párizsban. Híres ékesszólásáról és a protestánsok elleni kirohanásairól. Elítélte a kvieztizmus, a passzív spiritualitás gondolatát is. Az antiszemizmus is megjelenik néhány beszédében.

¹⁴ Nicolas Edme Restif, akit Restif de la Bretonne-nak is hívtak, 1734-ben született Sacy-ban. 1806-ban, Párizsban érte a halál. Szántóvető gyermekeként szegődik el nyomdásznak Burgundiában, majd Párizsba költözik 1761-ben. Grafomán. Pornográf regényeket is ír. Sade márkival kölcsönösen utálták egymást. Legnagyobb műve vaskos önéletrajza, melynek címe *Monsieur Nicolas*. Alakját Ettore Scola is szerepelteti *Varenne-i éjszaka* című filmjében.

¹⁵ Regény- és drámaíró (1818-1905), Victor Hugo barátja. 1848-ban Victor Hugo révén a *l'Événement*, egy esténként megjelenő párizsi lap főszerkesztője lett. Idősebb Alexandre Dumas (1802-1870) egyik négyeként ő is írta annak regényeit. Színre vitte Hugo regényei közül a *Párizsi Notre-Dame*-ot, a *Nyomorultakat* és az 1793-at.

darabokat, melyeket tudott. Ám jóval azelőtt, hogy Louis Bonaparte államcsínye végképp eltörölte az 1848-as forradalom vívmányait, ültettek 1848-ban egy szabadság fáját a téren, és ez alkalomból Victor Hugo mondott beszédet. Ebben a szabadságról azt mondta, hogy gyökeret vert az emberek szívében, akár egy fa a termőföldben. A szabadság első fája szerinte a keresztfa volt a Golgotán. Jézus ott a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméjéért áldozta fel életét. Ennek jelentősége azóta sem változott. Ráadásul most olyan időket élünk, hogy hamar itt a jövő. Terjesszük ki a szabadságot a nép egészére, a népekre. Éljen a világszabadság, éljen a világköztársaság! Beszédét szünni nem akaró taps fogadta. Nem sokkal később húsz évet kellett száműzetésben töltenie.

Alphonse Daudet¹⁶, XIX. századi francia regényíró is itt lakott. Később itt élt Colette¹⁷, Georges Simenon¹⁸, Maigret felügyelő megalkotója, Isadora Duncan¹⁹ táncosnő, Annie Girardot²⁰, a tévés műsorvezető és újságíró, Anne Sinclair és a politikus, egykori kultuszminiszter Jack Lang is. A tér pedig a főbb útvonalaktól kissé távolabb, kissé rejtve, de szüntelenül vonzza a kultúrára és szép látványra vágyó turistákat a világ minden részéről.

Felhasznált irodalom

Fierro, Alfred (1996): *Histoire et dictionnaire de Paris*, Paris, Robert Laffont

Hillairet, Jacques (1997): *Dictionnaire historique des rues de Paris*, Paris, Les Éditions de Minuit

http://paris1900.lartnouveau.com/paris04/pce_des_vosges.htm

<https://structurae.net/fr/ouvrages/place-des-vosges>

Stéphane, Bernard (2011): *Petite et grande histoire des rues de Paris*, Paris, Albin Michel

nyv

¹⁶ 1840-ben született, Nîmes-ben, és 1897-ben halt meg Párizsban. Apja selyemárus és takács volt a Cévennekből. 1849-ben Lyonba költöztek. Apja tönkremegy, ezért nem tud leérettségizni az Ampère gimnáziumban. Ez ad ihletet *A kis idéltlen* című regényének megírásához. A császárné környezetéből egy udvarhölgytől vérbajt kap, amitől mozgásszervi problémákkal küzd élete végéig. Találkozik és barátságot köt a másik híres provanszál íróval és költővel, Frédéric Mistralal (1830-1914). Legolvasottabb írása a *Levelek a malomból*, Tarasconi Tartarin figurája az azonos című regényből szinte mítosszá válik.

¹⁷ Sidonie-Gabrielle Colette (1873-1954) francia író, színésznő és újságíró. A második nő, akit a Goncourt Akadémia tagjai közé választ.

¹⁸ Belga író (1903-1989). A 17-ik legtöbbször lefordított író a világon, Jules Verne és Alexandre Dumas után a harmadik francia e téren.

¹⁹ Amerikai táncosnő (1877-1927). Rövid ideig a költő Szergej Jeszenyin (1885-1925) felesége. Baleset okozza halálát Nizza-ban.

²⁰ Francia színésznő (1931-2011), játszott színpadon és filmekben egyaránt. A 1960-as *Rocco fráter*től a 2001-es *Zongoratanárnő*ig.